

HET EINDE VAN BELASTINGCONSTRUCTIES?

Auteur: Constantijn Verhaeren¹

1. Inleiding

Op 14 juni 2017 hield het Fiscaal Economisch Instituut (FEI BV) in samenwerking met de Rotterdamse fiscale studievereniging Christiaanse-Taxateur het jaarlijkse fiscaal congres, getiteld 'Het einde van belastingconstructies? – omslag in internationaal fiscaal denken'. Het congres stond in het teken van de vraag hoe een einde kan worden gemaakt aan belastingconstructies die tot het ontwijken van belastingen leiden.

De middag werd geopend door prof. dr. P. Kavelaars (Deloitte/FEI BV). Na een introductie van de sprekers en onderwerpen, ging hij kort in op de huidige ontwikkelingen ten aanzien van het onderwerp. Hij verwees daarbij naar de parlementaire (mini-)enquête die ten tijde van het congres werd gehouden en constateerde dat sprake is van een enorme omslag in het fiscale denken, met name naar aanleiding van maatregelen van de OESO en de EU. De snelheid waarmee dit gepaard ging heeft Kavelaars persoonlijk enorm verbaasd, gezien het grote aantal betrokken landen en evenzovele belangen. Hij merkte op dat de effecten van deze initiatieven al zichtbaar zijn in nationale wetgevingen, maar dat die effecten zich tot zijn spijt voornamelijk lijken te beperken tot de directe, en niet zozeer betrekking hebben op de indirecte belastingen. Tot slot verwelkomde Kavelaars het voornemen van de Belastingdienst om actiever te gaan controleren. Het gebrek aan controle acht Kavelaars een van de grootste fiscale tekortkomingen in Nederland en bepaald niet bevorderlijk voor de belastingmoraal.

2. Hybride mismatches

Na deze korte introductie was het woord aan prof. dr. H.T.P.M. van den Hurk (Cygnus Tax BV/Maastricht University). Van den Hurk besteedde in zijn inleiding aandacht aan hybride mismatches. Hij ging daarbij in op voorbeelden uit ATAD 1 en 2² en de CV/BV-structuur.

Alvorens te kunnen spreken van een hybride mismatch, vereist de ATAD dat de betrokken entiteiten gelieerd zijn. Hiervan is sprake bij een participatie van 50% of meer, al dan niet in samenwerking met een andere entiteit.³ Ook kunnen entiteiten gelieerd zijn indien een van beiden op basis van bepaalde boekhoudkundige standaarden een zekere mate van invloed heeft op de andere entiteit.

Zijn de betrokken entiteiten gelieerd en is sprake van een mismatch, dan identificeert ATAD 2 vervolgens een investor jurisdiction en een payer jurisdiction. De investor jurisdiction dient als hoofdregel de aftrek te weigeren. Is de investor jurisdiction geen lidstaat en weigert hij de aftrek niet, dan weigert de payer jurisdiction de aftrek alsnog. Om rekening te kunnen houden

¹ Masterstudent Fiscaal Recht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

² ATAD 1: Anti-Tax Avoidance Directive (EU) 2016/1164 van 12 juli 2016; ATAD 2: amendering van ATAD 1 van 21 februari 2016.

³ De zogenoemde acting together-test.

met dual inclusion income biedt ATAD 2 lidstaten de mogelijkheid de aftrek slechts te beperken voor zover sprake is van een mismatch. De ATAD voorziet echter niet in een oplossing voor dubbele heffing over het inkomen van de hybride entiteit, omdat lidstaten niet akkoord zijn gegaan met mandatory dispute resolution. Van den Hurk acht dit onethisch en stelt in lijn met ATAD 2 voor dat in dergelijke gevallen de investor jurisdiction het inkomen van de hybride entiteit niet in de heffing betreft of, als de investor jurisdiction geen lidstaat is en niet afziet van heffing, dat de payer jurisdiction niet tot heffing overgaat.

Ontstaat een mismatch door een omgekeerde hybride entiteit, dan wijkt de gekozen oplossing af van deze hoofdregel indien de investor state een derde staat is en de omgekeerde hybride entiteit opgericht of gevestigd is in een lidstaat. In dat geval prevaleert art. 9a ATAD 2 boven de hoofdregel van art. 9 ATAD 2 en dient de lidstaat van oprichting of vestiging de transparante entiteit in de heffing te betrekken als ware het een inwoner. Bij een hybride vaste inrichting schrijft ATAD 2 voor dat de lidstaat waar het hoofdhuis gevestigd is het inkomen van de vaste inrichting in de heffing betreft. Bij geïmporteerde mismatches dient de betrokken lidstaat aftrek te weigeren en bij dual residents dienen de betrokken lidstaten aftrek te weigeren voor zover zich een mismatch voordoet. Overigens kunnen ook het MLI en BEPS Actiepunt 8 een rol spelen bij het bestrijden van mismatches.

Bij de CV/BV-structuur kan het toepassen van art. 9a ATAD 2 verdragsrechtelijk op bezwaren stuiten, omdat de VS niet meedoet aan het MLI en dus geen vergelijkbare maatregel kent. Door toepassing van ATAD 2 verschilt de behandeling van een CV/BV-structuur met Nederlandse of Amerikaanse partners immers wezenlijk. Het is de vraag of de non-discriminatiebepaling van het belastingverdrag met de VS dit toestaat.⁴ Bepalend voor het antwoord hierop is de mate van vergelijkbaarheid van een CV met Nederlandse partners met een CV met Amerikaanse partners. Van den Hurk acht de kans aanwezig dat een beroep op bovenbedoelde non-discriminatiebepaling slaagt. Daarnaast speelt ook het risico op staatssteun een rol. Van den Hurk acht met name de economic justification-benadering van de Europese Commissie risicovol. Deze benadering spreekt, anders dan het VWEU, van staatssteun als een structuur economisch gezien niet te rechtvaardigen is. Hij is er niet gerust dat de CV/BV-structuur buiten schot blijft, al verwacht hij wel dat het Hof van Justitie van de EU het gros van de staatssteunzaken die zijn gebaseerd op de economic justification-theorie niet zal accepteren, aangezien het Hof de transfer pricing guidelines als bron van recht zal zien.

3. Misbruikbestrijding

Vervolgens was het woord aan prof. mr. T. Bender (Universiteit Leiden). Bender beschouwde de centrale vraag van het congres 'Een einde aan belastingconstructies?' met focus op misbruik van recht en antimisbruikbepalingen, in het licht van de recente maatschappelijke onvrede over het fiscale gedrag van multinationals.

Misbruik van recht is het gebruiken van een rechtsregel voor een ander doel dan waarvoor deze is bestemd. Algemene en specifieke antimisbruikregelingen (General Anti-Avoidance Rules, GAARs en Specific Anti-Avoidance Rules, SAARs), zoals de principal purpose test (PPT) en de limitation-on-benefits-bepalingen (LOB-bepalingen), pogen dit te bestrijden. Vanwege een geconstateerd gebrek aan nuance in de huidige discussie over belastingontwijking en om de antimisbruikmaatregelen te plaatsen, begint Bender met de 'schaal van fiscale

⁴ Art. 28, lid 3 en 4, Belastingverdrag NL-VS.

gedragingen'. Deze schaal kent drie categorieën: belastingbesparing, belastingontwijking en belastingontduiking. Belastingbesparing speelt zich af binnen de grenzen van de wet en is maatschappelijk geaccepteerd. Belastingontduiking is het andere – illegale – uiterste. Tussen deze twee categorieën in bevindt zich belastingontwijking: wel legaal, dat wil zeggen ten minste binnen de letter van de wet, maar maatschappelijk niet of minder aanvaard. De scheidslijn tussen besparing en ontwijking is niet scherp. Zij is dus gebaseerd op de geldende – aan tijd en plaats gebonden – maatschappelijke opvattingen die bovendien vaak niet eenduidig zijn. Binnen de categorie belastingontwijking valt een verdere tweedeling te maken: juridisch geoorloofde en juridisch ongeoorloofde belastingontwijking. Dit onderscheid mist Bender in de huidige maatschappelijke discussie. Zij plaatst *fraus legis* en andere antimisbruikbepalingen in deze categorie als middelen om dit onderscheid te maken. Sommige vormen van belastingontwijking (*avoidance*) kunnen worden bestreden met *fraus legis* of andere vormen van GAARs of SAARs (*Anti-Avoidance Rules*) vaak omdat zij in strijd met doel en strekking of geest van de wet zijn. Andere vormen van belastingontwijking kunnen dat niet of nog niet. De ontwikkelingen op het vlak van anti-misbruikbepalingen hebben tot effect dat meer vormen van belastingontwijking als juridisch ongeoorloofd worden aangemerkt waarmee het recht beter aansluit bij de maatschappelijke opvattingen.

De recente maatschappelijke onvrede over belastingontwijking spitst zich onder meer toe op *treaty shopping* via Nederlandse brievenbusfirma's. Zulke grensoverschrijdende belastingontwijking is lastig te bestrijden met het bestaande instrumentarium: *fraus legis* werkt volgens de Hoge Raad in beginsel niet door onder verdragen en *fraus tractatus* wordt niet snel toegepast. De laatste jaren zijn er door de EU, de OESO en in de nationale wet antimisbruikregels voorgesteld en ingevoerd die deze tekorten moeten opheffen.

De EU introduceert GAARs in zowel de Moeder-dochterrichtlijn als de ATAD. Evenals *fraus legis* kennen deze GAARs een motief- en normvereiste. Het motiefvereiste houdt in dat (uitsluitend) wordt beoogd belasting te besparen; het normvereiste houdt in dat het belastingbesparingsgedrag in strijd is met doel en strekking van de relevante wettelijke bepalingen. Daarnaast geldt als aanvullende eis dat een structuur kunstmatig moet zijn.⁵ Vanwege deze grote gelijkennis met *fraus legis* meent de staatssecretaris dat in Nederland implementatie van de in ATAD opgenomen GAAR niet nodig is. Desondanks verwacht Bender dat de in ATAD opgenomen GAAR een harmoniserend effect zal hebben op de antimisbruikregels – waaronder *fraus legis* – in de EU, omdat het Hof van Justitie hierover het laatste woord krijgt. Onduidelijk is nog hoe de in ATAD opgenomen GAAR zich verhoudt tot belastingverdragen waarin geen antimisbruikbepaling is opgenomen. In de EU is de ATAD bindend en kunnen lidstaten de GAAR inlezen in belastingverdragen, maar in relatie tot derde staten ligt dit anders.

Wellicht dat de inwerkingtreding van het zogenoemde Multilaterale Instrument (MLI), waarin een vergelijkbare antimisbruikbepaling is opgenomen, uitkomst biedt. Dit instrument biedt de deelnemende staten de keuze tussen een PPT en/of LOB-bepaling. Nederland heeft net als verreweg de meeste staten gekozen voor een PPT, die evenals de in ATAD opgenomen GAAR een motief- en normvereiste kent. Daarnaast beveelt de EU aan om de PPT uit te breiden met het *Cadbury Schweppes*-criterium van kunstmatigheid. Bender verwacht dat deze PPT (art. 7 MLI) veel effect zal hebben en dat de preambule (art. 6 MLI) een belangrijke rol gaat spelen niet alleen bij de interpretatie van verdragsbepalingen maar ook bij de toepassing van het normvereiste van anti-misbruikbepalingen.

⁵ Volgens HvJ EG 12 september 2006, zaak C-196/04 (*Cadbury Schweppes*).

Daarnaast treft Nederland ook op nationaal niveau maatregelen. Denk hierbij aan de (reeds bestaande) substance-eisen in het zogenoemde DVL-besluit, art. 3a Uitv.reg. WIB en het zogenoemde technisch a.b. (art. 17, lid 3, onderdeel b, Wet Vpb 1969). Daarnaast vindt thans een internetconsultatie plaats ten aanzien van een conceptwetsvoorstel tot wijziging van de dividendbelasting, dat voor toepassing van de inhoudingsvrijstelling in outbound-situaties 'relevante substance' vereist en daarom twee extra substance-eisen toevoegt: een loonkostencriterium van EUR 100.000 voor tussenhoudsteractiviteiten en een eigen kantoorruimte voor houdsteractiviteiten. Bender verwacht dat deze extra substanceregels an sich niet zoveel effect zullen hebben omdat de gemoeide kosten in verhouding tot de opbrengst relatief laag zijn, maar dat de extra eisen wel signaalwerking zullen hebben en in de boardrooms van multinationals een discussie op gang kunnen brengen.

Bender poneert vervolgens de stelling dat transparantie de beste antimisbruikmaatregel is. Op maatschappelijk vlak schrikt het ondernemingen af als een structuur in de openbaarheid komt – hoe legaal ook – en daarnaast leidt transparantie tot effectievere toepassing van antimisbruik- en andere regels door de Belastingdienst en de wetgever.

Bender sluit af met de constatering dat het niet waarschijnlijk is dat de vraag 'Het einde van belastingconstructies?' binnen dit verouderde systeem ooit bevestigend zal worden beantwoord, maar dat de besproken ontwikkelingen op het vlak van antimisbruikregels en de toegenomen internationale samenwerking daaraan naar haar verwachting wel zullen bijdragen.

4. Staatssteun

Na de pauze was het woord aan mr. D.E. van Sprundel (Mazars⁶/FEI BV). Van Sprundel wijdde zijn inleiding aan staatssteun en aan de Code of Conduct.

Van Sprundel begint met de stelling dat de staatssteunzaken van de Europese Commissie tegen Amerikaanse multinationals naar zijn idee politiek gedreven zijn, om het opzetten van belastingstructuren via Europa te ontmoedigen. Hij noemt het geen toeval dat nagenoeg alleen maar Amerikaanse bedrijven zijn onderzocht. Kort samengevat en gesimplificeerd meent Van Sprundel dat in staatssteunzaken die draaien om de CV/BV-structuur echter een onderscheid moet worden gemaakt tussen de soorten van inkomsten. Bij louter intellectueel eigendom structuren zou volgens Van Sprundel geen sprake van staatssteun moeten zijn, omdat Nederland geen bronheffing op royalty's kent. Er is dan immers geen afwijking van het normale regime (de referentieregeling). Over uitgaande dividendbetalingen daarentegen heft Nederland in beginsel bronbelasting, zodat hier wel een staatssteundiscussie kan ontstaan als Nederland deze heffing verlaagt. Vraag in dat geval is wat feitelijk en juridisch een juiste vergelijkingsmaatstaf is, of Nederland de heffing verlaagt op basis van het belastingverdrag met de VS en/of in combinatie met het Besluit van 6 juni 2005⁷. Van Sprundel haalt de zaak Starbucks aan. Niet de transfer pricing-methode die Nederland hanteert, maar de (te) hoge royaltyvergoeding die het Verenigd Koninkrijk toestaat en de CV/BV-structuur die Starbucks vervolgens gebruikt om uitstel van belastingheffing te creëren, zijn naar zijn mening eerder

⁶ Met ingang van 1 september 2017 is Van Sprundel verbonden aan Herreveld Van Sprundel en Partners te Rotterdam.

⁷ Besluit van 6 juli 2005, nr. IFZ2005/546M.

voer voor discussie.⁸ De royaltyvergoeding die in Nederland binnen komt, moet de CV contractueel doorbetalen aan de VS. Behoudens een spread is de winst in Nederland dus nagenoeg nihil. Dit aspect mist Van Sprundel echter volledig in de beschikking van de Europese Commissie.

Vervolgens zet Van Sprundel uiteen wat je met staatssteun kan en dat het risico op staatssteun veel vaker kan spelen dan menig fiscalist denkt. Achtereenvolgens noemt hij de zogenaamde Spanish Tax Lease structuren,⁹ de bekende Amerikaanse zaken,¹⁰ maar ook de discussies omtrent de fiscale beleggingsinstelling, de innovatiebox, de landbouwvrijstelling, de tonnageregeling, diverse voetbalclubs en de informeel kapitaalrulings. Hij merkt op dat in 2015 bijna € 100 miljard aan Europees overheidsgeld met staatssteun is gemoeid.¹¹ Opvallend vindt hij dat dit bijna allemaal ziet op de directe belastingen en er maar weinig aandacht is voor de indirecte belastingen. Ter illustratie geeft Van Sprundel het voorbeeld dat de invoering van een suikerbelasting of frisdrankenbelasting in combinatie met vrijstellingen voor 'gezonde' dranken een staatssteun risico met zich mee zou kunnen brengen.¹²

Doel van de EU is het bevorderen van de totstandkoming van de interne markt en het handhaven van een gelijk speelveld, onder meer door te voorkomen dat lidstaten oneigenlijke staatssteun verlenen of schadelijke belastingregimes in het leven roepen. Van staatssteun is sprake als een aan de staat toerekenbare maatregel een selectief en uit staatsmiddelen bekostigd voordeel aan een onderneming verleent en die maatregel het handelsverkeer tussen lidstaten beïnvloedt of dreigt te beïnvloeden. Voor de toerekenbaarheid is het voldoende dat de staat controle heeft over het orgaan dat het voordeel verleent. Selectiviteit, vaak het doorslaggevend criterium, hangt in belangrijke mate af van het gekozen referentiekader. Alleen het Unierecht kan staatssteun eventueel rechtvaardigen. De Code of Conduct bevat criteria om schadelijke belastingregimes te identificeren. De Gedragscodegroep ziet toe op naleving van de Code of Conduct en beoordeelt in dat kader nationale belastingmaatregelen. Tevens vormt de Groep gemeenschappelijk belastingbeleid¹³ en voert zij overleg met derde staten. De Gedragscodegroep is echter weinig transparant over deze werkzaamheden.¹⁴

Kavelaars vraagt aan het slot van diens betoog aan Van Sprundel wat het effect is van de Mededeling van de Commissie van 17 mei 2017¹⁵ op de discussie over de (ingevoerde)

⁸ Zie ook zijn interview in *Taxlive* van 1 oktober 2014: "Ongeoorloofde' staatssteun maakt alles vloeibaar'.

⁹ Zie D.E. van Sprundel, 'Over de Tachtigjarige Oorlog, de Spanish Tax Lease en andere Spaans/Nederlandse zee- en veldslagen', *WFR* 2015/153.

¹⁰ Zoals bijvoorbeeld Apple (Ierland), Starbucks (Nederland), Amazon, FIAT, McDonald's (Luxemburg).

¹¹ State Aid Scoreboard 2016 van de Europese Commissie.

¹² Naar aanleiding van een artikel in het *FD*: J. Bos, 'Coca-Cola stopt met suikerbom Sprite', *FD* 10 maart 2017.

¹³ De Gedragscodegroep vormt onder meer gemeenschappelijk beleid op het gebied van rulings en de uitwisseling daarvan, hybride mismatches en transfer pricing. Niet zelden leidt dit beleid ook daadwerkelijk tot Europese regelgeving.

¹⁴ Zie voor de Code of Conduct en de Gedragscodegroep verder M.F. Nouwen, 'De Europese Gedragscodegroep wordt steeds belangrijker in de strijd tegen belastingontwijking', *WFR* 2016/221.

¹⁵ Zie inmiddels Verordening (EU) 2017/1084.

belastingplicht voor zeehavens.¹⁶ Op basis van deze Mededeling mogen overheden tot € 150 mln. in zeehavens en tot € 50 mln. in binnenhavens investeren zonder dat zij deze investeringen moeten melden als mogelijke staatssteun. Van Sprundel meent dat dit praktisch en economisch gezien wel een oplossing kan bieden voor het gemis aan gelden bij onder andere de Rotterdamse haven, maar dat dit technisch gezien niet afdoet aan de staatssteundiscussie.

5. Ethiek en belastingheffing

De laatste inleider was prof. mr. R.H. Happé (emeritus Tilburg University), die aandacht besteedde aan ethiek en belastingheffing.

Happé begint met de stelling dat fiscale adviseurs die zich met agressieve taxplanning bezighouden, in een ethiekvrije zone leven. Dit is het gevolg van wat hij, gelijk Albert Bandura, moral disengagement – morele ont koppeling – noemt: het rationaliseren van het eigen amoreel of immoreel handelen door middel van rechtvaardigingsmechanismen. Een bekend voorbeeld van zo'n mechanisme is het eufemistisch labelen: in plaats van 'agressieve taxplanning' spreken van 'belastingoptimalisatie'.

Een van de belangrijkste mechanismen is het vinden van een juridische of economische rechtvaardiging voor het bewuste handelen, waardoor moraliteit buiten beeld raakt. Voor de fiscale wereld is die rechtvaardiging vooral juridisch van aard en berust met name op twee aannames. De eerste is dat het de belastingplichtige geoorloofd is de voordeligste weg te kiezen, waarbij de Hoge Raad de grenzen bepaalt hoe ver men daarin mag gaan. De tweede aanname is dat de verantwoordelijkheid voor de wetgeving exclusief bij de wetgever ligt. Als blijkt dat de wetgeving door toedoen van agressieve taxplanning loopholes vertoont, is dat de schuld van die wetgever. De tax engineer treft dus geen blaam. Het resultaat van dit rechtvaardigingsmechanisme, aldus Happé, is dat praten over moraliteit overbodig en misplaatst is.

Twee ontwikkelingen van mondiale omvang hebben ertoe geleid dat deze amorele fiscale wereld onder druk is komen te staan. De eerste is het uitbreken van de financiële en in het kielzog daarvan de fiscale crisis. Als gevolg hiervan is er grote politieke en maatschappelijke verontwaardiging ontstaan over de agressieve tax-planningpraktijk.

Een tweede ontwikkeling heeft de verontwaardiging verder aangewakkerd. Het gaat hier om de derde informatie- en internetrevolutie. Via internet vinden steeds meer onthullingen plaats waardoor de samenlevingen bekend raken met wat er zich op fiscaal gebied in verborgenheid afspeelt. Wikileaks, Snowden files, Luxleaks, Swissleaks en recentelijk de Panama Papers maken duidelijk dat er fundamentele veranderingen nodig zijn. Een ding is duidelijk: the splendid isolation of tax is over.

Op de vraag wat moet er gebeuren onderscheidt Happé drie zaken. Allereerst moeten de fiscale regels verbeterd worden. Het initiatief van de G20 om de OESO daartoe de opdracht te geven is van historische en mondiale betekenis. Deze opdracht kreeg van de wereldleiders het motto mee: "all taxpayers must pay their fair share". In dit verband is ook de rol van de EU van groot belang. Een tweede punt is dat de overheden moeten stoppen met de 'rat race to the bottom'. De tax competition is volledig uit de hand gelopen. Het blijkt buitengewoon

¹⁶ Dit mede naar aanleiding van D.E. van Sprundel en L.C. Touw, 'Nederland vaart zijn eigen (ram)koers; niet langer het braafste jongetje van de klas', *WFR* 2016/31.

moeizaam om daadwerkelijk stappen te maken in de goede richting. Het heeft alle kenmerken van de Processie van Echternach: drie stappen vooruit, twee achteruit.

Tenslotte het derde en voor deze inleiding het belangrijkste punt: zonder meer moreel besef bij de multinationals en fiscale adviseurs zal het fenomeen agressieve taxplanning niet verdwijnen.

Happé gaat op dit laatste nader in. Hij omschrijft ethiek als het je rekenschap geven van de juistheid van het eigen gedrag. Daarbij komt het aan op het verdisconteren van de gerechtvaardigde belangen van anderen, die door jouw gedrag worden beïnvloed. Dat is ook op fiscaal gebied voor multinationals een kwestie van welbegrepen eigenbelang. Dat vraagt zich rekenschap te geven van twee morele plichten: de fair-shareplicht en de nakomingsplicht. Anders gezegd: men moet zich niet van agressieve structuren bedienen die in strijd zijn met de geest van de wet zijn en uitsluitend tot doel hebben weinig of geen fiscale bijdrage te leveren aan de samenlevingen waarin men opereert. Positief geformuleerd gaat het om het houden van het juiste midden.

6. Afrondende discussie

Na afloop van de laatste inleiding was ruimte voor een afrondende discussie. Kavelaars vroeg zich af in hoeverre de door Bender behandelde antimisbruikbepalingen effectief zijn, gelet op de terughoudende jurisprudentie omtrent misbruik van recht van het Hof van Justitie en de Hoge Raad.¹⁷ Bender antwoordde daarop dat zij verwacht dat de huidige ontwikkelingen ertoe zullen leiden dat de jurisprudentie gaat veranderen, omdat het voor rechters in de toekomst gemakkelijker zal worden om misbruik van recht aan te nemen. Happé voegde daaraan toe dat de recente ontwikkelingen er ook toe hebben geleid dat een aantal advieskantoren niet langer gebruik maakt van agressieve structuren. Voorts gaf Happé in antwoord op een vraag uit de zaal aan dat het niet alleen aan de adviseur is om moreel te handelen, maar dat ook zeker de inspecteur daar een verantwoordelijkheid heeft. Ook de overheid, zo vulde prof. dr. L.G.M. Stevens vanuit de zaal aan, dient immers magistratelijk te handelen. Van den Hurk sloot af met de verwachting dat een groot deel van de besproken problematiek over een aantal jaar zal zijn opgelost door de recente wereldwijde initiatieven inzake de voorkoming van internationale belastingvermijding. Na een dankwoord aan alle sprekers en de organisatie sloot Kavelaars de middag af.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld HvJ EG 21 februari 2006, zaak C-255/02 (*Halifax*) en HvJ EU 22 december 2010, zaak C-103/09 (*Weald Leasing*).